

ROCZNIKI NAUK PRAWNYCH
Tom XXVI, numer 3 – 2016

DOI: <http://dx.doi.org/10.18290/rnp.2016.26.3-14>

ANDRZEJ SZYMAŃSKI

Katedra Historii Państwa i Prawa oraz Doktryn Polityczno-Prawnych
Uniwersytetu Opolskiego

XII COLLOQUIUM PRAWNO-HISTORYCZNE
„EDUKACJA PRAWNICZA OD BEJRUTU DO BOLONII.
W JUBILEUSZ 10-LECIA WYDZIAŁU PRAWA I ADMINISTRACJI
UNIwersytetu OPOLSKIEGO”
Brzeg, 10-11 maja 2016 roku

W dniach 10 i 11 maja 2016 r. w zabytkowych wnętrzach Muzeum Piastów Śląskich w Brzegu odbywały się obrady XII Colloquium Prawno-Historycznego przebiegające pod hasłem „Edukacja prawnicza od Bejrutu do Bolonii. W jubileusz 10-lecia Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Opolskiego”. W roku bieżącym Colloquium wyjątkowo połączone było z Międzynarodową Konferencją „European legal education – between Bologna and efficiency”.

Organizatorami tegorocznego spotkania historyków prawa i doktryn politycznych, romanistów oraz filozofów prawa byli: Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Opolskiego, Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, Centrum Dokumentacji Europejskiej w Opolu, Okręgowa Izba Radców Prawnych we Wrocławiu, Wojewódzki Oddział Katolickiego Stowarzyszenia „Civitas Christiana” w Opolu, Muzeum Piastów Śląskich w Brzegu i Centrum Dokumentacji Europejskiej. Sekretarzami naukowymi Colloquium byli: dr Ewa Kozerska, ks. dr Piotr Sadowski, dr Tomasz Scheffler, dr Jacek Srokosz i dr hab. Andrzej Szymański, prof. UO.

Dnia 10 maja 2016 r., pierwszego dnia konferencji, o godz. 16.00, przybyłych gości powitał prof. A. Szymański, a chwilę później rozpoczęły się obrady pierwszej sesji plenarnej, której przewodniczyła prof. dr hab. Anna Pikulska-Radomska z Uniwersytetu Łódzkiego. Jako pierwszy głos zabrał dr Przemysław Kubiak z tej samej uczelni. W swym wystąpieniu zaprezentował ustalenia dotyczące poziomu znajomości prawa u rzymskich mówców na przestrzeni dziejów oraz przedstawił kilka refleksji na temat nauczania prawa w antycznym Rzymie. Ich ignorancja w tym zakresie była bowiem współcześnie często akcentowana. Referujący stwierdził jednak, że zakres wiedzy prawniczej rzymskich

oratorów ulegał dynamicznym przemianom, pozostającym w ścisłej korelacji z dominującym modelem edukacji prawniczej. Pytanie o ich kompetencję na tym polu należałoby zatem rozpatrywać w ujęciu historycznym – skonkludował dr Kubiak.

Dr Aleksandra Szymańska z Uniwersytetu Wrocławskiego wygłosiła referat pt. „Zasady przeprowadzania egzaminów w szkole bolońskiej w czasach glosatorów i komentatorów”. Jej wystąpienie dotyczyło sposobów weryfikowania efektów kształcenia w średniowieczu w bolońskich szkołach prawniczych. Prelegentka skoncentrowała się głównie na zasadach dotyczących przeprowadzania dwóch rodzajów egzaminów – *examen privatum* i *examen publicum*, a także na korzyściach wynikających z pomyślnego ich złożenia. Bardzo interesujące przedłożenie wywołało później ożywioną dyskusję w kuluarach.

Jako trzeci, referat pt. „*Concordia discordantium canonum* – idea Gracjana zawarta w tytule dekretu” wygłosił ks. dr hab. Piotr Ryguła, prof. Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Referent tak przedstawił swoje wystąpienie: «A. Dębiński pisze: „Dekret Gracjana jako traktat metodyczny, który poddał naukowej analizie tysiące tekstów źródłowych, stał się podstawą wykładu i komentarzy w szkołach ...” (*Kościół i prawo rzymskie*, Lublin 2008, s. 75). Wielu autorów uznaje, że przytoczony tytuł dekretu pochodzi od samego Gracjana, a jego dzieło stanowi zwieńczenie okresu *ius antiquum* i początek *ius novum*. Poprzez swoje dzieło Gracjan przyczynił się bowiem nie tylko do metodycznego uporządkowania źródeł prawa kanonicznego. Spowodował także, że prawo to zaczęto postrzegać, jako wewnętrznie niesprzeczny systemu praw – wizja zgodna z celami reformy gregoriańskiej»¹.

Dr Łukasz Jan Korporowicz z Uniwersytetu Łódzkiego przedstawił temat „Nauczanie prawa rzymskiego w Anglii w XVIII wieku”. W swoim referacie omówił zagadnienie nauczania prawa rzymskiego w dwóch angielskich uniwersytetach – Oksford i Cambridge w XVIII w. Oprócz przedstawienia sylwetek kilku wykładających w tamtym czasie romanistów, dr Korporowicz skupił się głównie na wykorzystywanych w tym okresie w Anglii podręcznikach prawa rzymskiego.

Dr Ireneusz Jakubowski, także z Uniwersytetu Łódzkiego, omówił „Nauczanie prawa rzymskiego w Polsce w końcu XVIII i na początku XIX wieku”. Wystąpienie dotyczyło tej dziedziny prawa w procesie edukacji kadr prawniczych, nie tylko na wydziałach prawa, lecz również na wydziałach teologicznych, gdyż *ius romanum* wywierało silny wpływ na prawo kanoniczne. Ponadto referujący poruszył także problem zapoczątkowanej w 1800 r. dyskusji o prawie rzymskim w dawnym prawie polskim.

Kolejnym występującym podczas sesji pierwszej był dr Krzysztof Szczygielski z Uniwersytetu w Białymstoku. Przedstawił on przedłożenie pt. „Nauczanie prawa rzymskiego w Wolnej Wszechnicy Polskiej w okresie dwudziestolecia międzywojennego”. W wystąpieniu omówił szczegółowo kwestię nauczania prawa rzymskiego we Wszechnicy wraz z

¹ Karta zgłoszeniowa dr. hab. Piotra Ryguły, prof. UKSW na XII Colloquium Prawno-Historyczne „Edukacja prawnicza – od Bejrutu do Bolonii. Konferencja z okazji 10-lecia Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Opolskiego”, Brzeg, Zamek Piastów Śląskich, 10-11 maja 2016 r., w posiadaniu autora.

podaniem tematyki wykładów, ilości realizowanych godzin, pomocy dydaktycznych oraz scharakteryzował osoby prowadzące zajęcia.

Przedostatnią referentką w tej sesji była dr Joanna Ożarowska z Uniwersytetu Śląskiego, która zajęła się „Nauką i nauczaniem prawa rzymskiego na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach”. W swym wystąpieniu przybliżyła problematykę nauki i nauczania prawa rzymskiego w Wydziale Prawa i Administracji UŚ od czasu jego powstania w 1966 r., wówczas jeszcze jako filii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Referująca przedstawiła postaci wybitnych uczonych, jak prof. Michał Staszków oraz prof. Edward Szmoszek.

Listę występujących w pierwszej sesji Colloquium zamykał mgr Grzegorz Nancka z tej samej uczelni. Przedstawił on wystąpienie pt. „Marceli Chlamtacz - lwowski romanista”. Jak wskazuje sam referujący: „Urodzonego w 1865 roku prawnika zaliczyć można do postaci wielowymiarowych, a to za sprawą tego, iż prócz prawa rzymskiego zajmowały go również prawne problemy samorządu terytorialnego. Pełnił również znamienite funkcje w ramach Uniwersytetu Lwowskiego oraz lwowskiego samorządu miejskiego. Jest autorem wielu dzieł – w szczególności z zakresu prawa rzeczowego i prawa zobowiązań. W swej pracy naukowej łączył zainteresowanie prawem rzymskim z pracą nad prawem obowiązującym, czego przejawem mogą być liczne nawiązania do współczesnych mu instytucji prawnych, w tym również projektów Komisji Kodyfikacyjnej, występujące na kartach jego dzieł”.

W sesji drugiej, która rozpoczęła obrady pod kierunkiem prof. dr. hab. Marka Maciejewskiego z Uniwersytetu Opolskiego, jako pierwszy głos zabrał prof. dr hab. Stanisław L. Stadniczeńko z Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Warszawie. Jego wystąpienie było zatytułowane „Formacja prawników wyzwaniem czasów”. Po nim głos zabrał dr hab. Józef Koredczuk, prof. UO i omówił „Nauczanie prawa w gimnazjum w Brzegu w latach 1564-1792”, przedstawiając dzieje nauczania prawa w znanym protestanckim gimnazjum humanistycznym (*Gymnasium Illustre*) w Brzegu. Ponadto ukazał sylwetki osób nauczających prawa w tymże gimnazjum oraz postaci niektórych absolwentów.

Mgr Aleksandra Grześkowiak z Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu zaprezentowała przedłożenie pt. „Znaczenie prawa porównawczego w edukacji prawniczej”. Według referującej, „edukacja prawnicza to nie tylko kształcenie młodych prawników, ale także stworzenie kręgu zainteresowań, wskazanie możliwych pól badawczych. Ze względów praktycznych naucza się wielu dziedzin prawa – prawa cywilnego, karnego, odpowiednich procedur i wielu innych. Co do większości przedmiotów uniwersyteckich nie ma sporów odnośnie niezbędności ich prowadzenia. Istnieją jednak takie dyscypliny, których konieczność nauczania poddawana jest w wątpliwość. W związku z tym powstaje pytanie czy na uniwersytetach powinno się nauczać prawa porównawczego?”² Odpowiedź na tak postawione zapytanie słuchacze znaleźli w przedstawionym wystąpieniu.

² Karta zgłoszeniowa mgr Aleksandry Grześkowiak na XII Colloquium Prawno-Historyczne „Edukacja prawnicza – od Bejrutu do Bolonii. Konferencja z okazji 10-lecia Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Opolskiego”, Brzeg, Zamek Piastów Śląskich, 10-11 maja 2016 r., w posiadaniu autora.

Po dyskusji i przerwie przewodniczenie sesji przejął prof. dr hab. Tomasz Kruszewski z Uniwersytetu Wrocławskiego. Pierwszym referującym był dr Rafał Kania ze Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica w Płocku, który omówił „Nauczanie historii prawa polskiego na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego w trzeciej dekadzie XIX w. w świetle notatek studenckich”. W swym wystąpieniu omówił treści programowe wykładu prowadzonego przez Jana Wincentego Bandtkie w roku akademickim 1826/27, w tym systematykę wykładu ze szczególnym uwzględnieniem najważniejszych instytucji prawnych i ustrojowych. Przedstawił także źródła i opracowania będące podstawą procesu kształcenia. Źródłem, na podstawie którego referujący przeprowadził analizę wykładu prof. Bandtkie, był niepublikowany dotąd rękopis notatek ówczesnego studenta prawa.

Mgr Janusz Oszytko z oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Opolu przedłożył wystąpienie pt. „Wpływ adeptów przedwojennej lwowskiej edukacji prawniczej na orzekanie WSR w Opolu w latach 1950-1954 na przykładzie pierwszego szefa WSR w Opolu mjra Edwarda Kotkowskiego i sprawy szewca Bolibrzucha z Moszczanki”, które podsumował następująco: „Z badań [...] nad repertoriami i sprawami WSR w Opolu w latach 1950-1954 wynika jednoznacznie, że daje się zauważyć nawet w okresie tzw. stalinizmu istotne różnice w orzekaniu przez sędziów z przedwojennym wykształceniem prawniczym. Szczególnie w sprawach mniejszej wagi np. tzw. szeptanej propagandy, gdzie nacisk organów bezpieczeństwa (WUBP lub PUBP) nie był bardzo silny – dochodziło niekiedy do uniewinnienia osoby oskarżonej, z uwagi na odwołanie zeznań przed sądem, które uprzednio wymuszano nierzadko krzykiem lub innymi sposobami. Sprawa kluczowa ukazująca ten wpływ to sprawa pochodzącego spod Lwowa krytyka rządów sowieckich na Kresach i na Ziemiach Odzyskanych – szewca Bolibrzucha. Dodatkowym elementem w przedstawieniu tej sprawy jest kwestia przedstawienia zarysu historii i działalności WSR w Opolu oraz innych instytucji uczestniczących w tym postępowaniu”³.

Ostatnim referującym w sesji drugiej był ks. dr hab. Tomasz Rakoczy, prof. Akademii *Ignatianum* w Krakowie, który przedstawił wystąpienie na temat: „Małżeństwo świeckie i wyznaniowe w nauczaniu prawa polskiego w latach 1945-1993”. Omówił w nim prawne uregulowania instytucji małżeństwa w okresie od zakończenia II wojny światowej do podpisania konkordatu ze Stolicą Apostolską w 1993 r.

Trzecia sesja pierwszego dnia obrad Colloquium Prawno-Historycznego rozpoczęła się o godz. 16.00. Jej przewodnictwem objął dr Tomasz Scheffler z Uniwersytetu Wrocławskiego. Pierwszy referat wygłosił dr Tomasz Dolata, reprezentujący tę uczelnię. W swym wystąpieniu przedstawił on „Władze dziekańskie Wydziału Prawa w pierwszym stuleciu okresu niemieckiego w dziejach Uniwersytetu Wrocławskiego”. „Celem wystąpienia [było] przybliżenie sylwetek profesorów pełniących obowiązki dziekańskie w okresie pierw-

³ Karta zgłoszeniowa mgr. Janusza Oszytko na XII Colloquium Prawno-Historyczne „Edukacja prawnicza – od Bejrutu do Bolonii. Konferencja z okazji 10-lecia Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Opolskiego”, Brzeg, Zamek Piastów Śląskich, 10-11 maja 2016 r., w posiadaniu autora.

szych stu lat funkcjonowania Wydziału Prawa niemieckiego uniwersytetu we Wrocławiu. Nie chodzi[ło] jednak o analizę dorobku naukowego, ale raczej o zagadnienia dotyczące indywidualnych osiągnięć natury organizacyjnej poszczególnych koryfeuszy niemieckiej nauki prawa”⁴.

Kolejny referat wygłosił prof. dr hab. Tomasz Kruszewski z Uniwersytetu Wrocławskiego. Tytuł wystąpienia brzmiał: „Albert Hesse – profesor prawa gospodarczego i statystyki na Uniwersytecie Wrocławskim (1921-1945)”. Przedstawiono w nim poglądy i sylwetkę naukową profesora prawa gospodarczego i statystyki na Wydziale Prawa i Nauk Państwowych Śląskiego Uniwersytetu Fryderyka Wilhelma we Wrocławiu w latach 1921-1945.

Tematykę biografistyczną kontynuował dr Marek Podkowski z Uniwersytetu Wrocławskiego, który wystąpił z przedłożeniem „Wybitni profesorowie prawa samorządowego w Drugiej Rzeczypospolitej”. W wystąpieniu swym ukazał sylwetki kilku najwybitniejszych przedstawicieli nauki prawa samorządowego w Polsce okresu międzywojnia.

Pierwszą część obrad sesji trzeciej zamknęło wystąpienie dr. Andrzeja Paska z Uniwersytetu Wrocławskiego pt. „Szkoły prawnicze Ministerstwa Sprawiedliwości”. Ukazano w nim sposób rekrutacji, a także model kształcenia „prawniczego” realizowanego przez kursy szkoleniowe dla kandydatów na sędziów i prokuratorów nie mających wykształcenia prawniczego oraz inne szkoły podległe Ministerstwu Sprawiedliwości w latach 1946-1950.

Po przerwie obrady wznowiono pod przewodnictwem prof. J. Koredczuka. Pierwszy referat pt. «Postulaty dotyczące rozwoju edukacji prawniczej w Polsce Ludowej prezentowane na łamach „Prawa i Życia” (1956-1989)» wygłosił mgr Paweł Fiktus z Uniwersytetu Wrocławskiego. Tytuł przedłożenia to:

Z kolejnym referatem, zatytułowanym „Szafi’ici. Z dziejów sunnickich szkół prawa muzułmańskiego”, wystąpił dr Paweł Wiązek z Uniwersytetu Wrocławskiego. Autor przedstawił „okoliczności powstania oraz początków działalności sunnickiej szkoły prawa muzułmańskiego, założonej w wiekach średnich przez Asz-Szafi’iego”⁵. Ponadto omówił „podstawowe koncepcje oraz ewolucję poglądów i założeń doktrynalnych przedstawicieli tej szkoły prawa, jaka dokonywała się na przestrzeni wieków”⁶.

Ostatni referat w sesji trzeciej wygłosił mgr Marek Wocka z Uniwersytetu Opolskiego. W swym wystąpieniu pt. „Stypendium rektora dla najlepszych studentów – nieodzowny element studiów prawniczych” przedstawił podstawy prawne takiego stypendium „ze

⁴ Karta zgłoszeniowa dr. Tomasza Dolaty na XII Colloquium Prawno-Historyczne „Edukacja prawnicza – od Bejrutu do Bolonii. Konferencja z okazji 10-lecia Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Opolskiego”, Brzeg, Zamek Piastów Śląskich, 10-11 maja 2016 r., w posiadaniu autora.

⁵ Karta zgłoszeniowa dr. Pawła Wiązka na XII Colloquium Prawno-Historyczne „Edukacja prawnicza – od Bejrutu do Bolonii. Konferencja z okazji 10-lecia Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Opolskiego”, Brzeg, Zamek Piastów Śląskich, 10-11 maja 2016 r., w posiadaniu autora.

⁶ Tamże.

szczególным uwzględnieniem pojawiających się w praktyce problemów o charakterze procesualnym”⁷. Na tym obrady w dniu 10 maja 2016 r. zakończono.

Nazajutrz, 11 maja, wystąpienia w ramach XII Colloquium Prawno-Historycznego rozpoczęły się o godz. 13.45. W ostatniej już sesji, której przewodził dr Artur Lis z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, wygłoszono trzy referaty. W pierwszym, mgr Bartosz Janczak z Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach przedstawił „Działalność Kół Naukowych Prawników zorganizowanych przez polskich oficerów w niewoli niemieckiej w latach 1939-1945”. Następnie dr Monika Tomaszewska z Uniwersytetu Opolskiego przedstawiła tekst pt. „W stronę naukowości prawa w turystyce – zagadnienia wybrane”, w którym omówiła „wybrane metodologiczne i instytucjonalne problemy pojawiające się w związku z określeniem naukowości prawa w turystyce”⁸. Jako ostatni, wystąpienie pt. „Uchwały Niemieckiego Kongresu Prawników w kwestii odpowiedzialności odszkodowawczej państwa za szkody wyrządzone przez niezgodne z prawem działania urzędników w XIX wieku” zaprezentował dr Andrzej Adamczyk z Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach. Omówił w nim funkcjonowanie Niemieckiego Kongresu Prawników oraz jego stosunek do kwestii odpowiedzialności odszkodowawczej państwa za szkody wyrządzone przez niezgodne z prawem działania urzędników w sferze imperium.

Równoległe z obradami XII Colloquium Prawno-Historycznego referaty swe prezentowali uczestnicy Międzynarodowej Konferencji „European legal education – between Bologna and Efficiency”, gdzie wystąpili liczni historycy prawa i doktryn politycznych⁹. Jako pierwszy, 10 maja 2016 r., w sesji pod przewodnictwem prof. dr hab. Marka Maciejewskiego z Uniwersytetu Opolskiego, prof. dr hab. Adam Bosiacki z Uniwersytetu Warszawskiego zaprezentował referat pt. „Between mass and individuality. Legal education in the era of globalization: its limits and perspectives”. „Wystąpienie przedstawiło [...] zmieniające się koncepcje i wymagania kształcenia prawników w czasach tzw. globalizacji (także nauczania) w Europie i w systemie anglosaskim (głównie w Stanach Zjednoczo-

⁷ Karta zgłoszeniowa mgr. Marka Wocki na XII Colloquium Prawno-Historyczne „Edukacja prawnicza – od Bejrutu do Bolonii. Konferencja z okazji 10-lecia Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Opolskiego”, Brzeg, Zamek Piastów Śląskich, 10-11 maja 2016 r., w posiadaniu autora.

⁸ Karta zgłoszeniowa dr Moniki Tomaszewskiej na XII Colloquium Prawno-Historyczne „Edukacja prawnicza – od Bejrutu do Bolonii. Konferencja z okazji 10-lecia Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Opolskiego”, Brzeg, Zamek Piastów Śląskich, 10-11 maja 2016 r., w posiadaniu autora.

⁹ Oprócz wyżej wymienionych uczestników w Międzynarodowej Konferencji *European legal education – between Bologna and Efficiency* wzięli udział także goście zagraniczni: dr Katarzyna Miksza (Mykolas Romeris University, Lithuania), dr Olha Zolotar (Research Institute for Informatics and Law of the Ukrainian National Academy of Legal Sciences, Ukraine), dr Michael Denga (Humboldt University of Berlin, Germany), dr Bronislav Fabry (University of Comenius, Slovakia), dr Petr Osina (Palacky University Olomouc, Czech Republic), prof. Emod Veress (Sapientia Hungarian University of Transylvania, Romania), prof. Matti Ilmari Niemi (University of Eastern Finland), dr Tomas Sobek (Masaryk University Brno, Czech Republic).

nych). Odniosło [...] się w szczególności do niektórych propozycji reform nauczania prawa we współczesnej Polsce w relacji z koncepcjami dyskutowanymi w innych krajach (system UE, Niemcy, Francja i USA)¹⁰. W sesji drugiej, pod przewodnictwem prof. dr hab. Adama Bosiackiego, wystąpił dr Jacek Srokosz z Uniwersytetu Opolskiego, który przedstawił wystąpienie pt. „The American models of legal education”.

Dnia następnego, 11 maja 2016 r., w sesji pod przewodnictwem dr hab. Piotra Jurka, prof. Uniwersytetu Wrocławskiego, wystąpił dr Piotr Sadowski z Uniwersytetu Opolskiego z przedłożeniem pt. „Szkoła prawa w starożytnym Bejrucie na tle innych ówczesnych szkół prawniczych”. Prof. dr hab. Marek Maciejewski z Uniwersytetu Opolskiego przedstawił wystąpienie „*Alma Mater Studiorum. O założeniach i początkach uniwersytetów*”, zaś dr hab. Rafał Wojciechowski, prof. UWr i prorektor-elekt tej uczelni, wygłosił wykład pt. „*Digesta Justyniana jako przedmiot edukacji prawniczej w średniowieczu*”. Referat dotyczył wykorzystania *Digestów* przez glosatorów i komentatorów w codziennej pracy dydaktycznej. Autor omówił podstawowe formy zajęć, konstrukcję wykładów, ćwiczeń i repetycji oraz publicznych dyskusji.

Drugiej sesji przewodniczył prof. A. Szymański. Wystąpienia przedstawili: dr A. Lis („Kultura prawna w Polsce przed założeniem Akademii Krakowskiej”), dr hab. Piotr Jurek, prof. UWr („Chrześcijaństwo i jego edukacyjna rola w dawnej Polsce”) oraz dr Said Edaich z Politechniki Opolskiej („David Santiliana and the civil law teachings of the Maghreb legal school”). Dr Lis wskazał, że „po uformowaniu się państwa pierwszych Piastów i przyjęciu chrześcijaństwa przez Mieszka I nastąpiło stopniowe przejmowanie różnych elementów kultury. Sytuacja ta sprzyjała wpływowi niektórych praw obcych na ustrój prawny Polski. Źródłem poznania dawnego prawa Polski piastowskiej są *Księga henrykowska* i *Księga elbląska*. Pierwsza nie jest spisem prawa, lecz daje opis jego funkcjonowania, oprócz dokładnego przedstawienia rozwoju majątku klasztorowego, przekazuje informacje o ówczesnym prawie do ziemi poszczególnych grup jej dzierżycieli. Z kolei *Najstarszy Zwód Prawa Polskiego* tzw. *Księga elbląska* – jest spisem prywatnym dokonanym przez nieznanego pisarza. *Kronika polska* Galla Anonima oraz *Kronika polska* Wincentego Kadłubka to źródła narracyjne. Kroniki te są nie tylko podstawowymi źródłami historycznymi ale również świadectwem kultury prawnej Polski piastowskiej¹¹. Natomiast prof. P. Jurek ukazał ogromne znaczenie wiary chrześcijańskiej i religii katolickiej w ukształtowaniu się polskiej państwowości. Zaapelował także, aby wypływające z nich podstawowe i uznane wartości budowały stale tożsamość Polski i Polaków.

Podsumowując obrady XII Colloquium Prawno-Historycznego można z pewnością stwierdzić, że przedstawione referaty były interesujące i merytorycznie wartościowe, zaś

¹⁰ Karta zgłoszeniowa prof. dr hab. Adama Bosiackiego na XII Colloquium Prawno-Historyczne „Edukacja prawnicza – od Bejrutu do Bolonii. Konferencja z okazji 10-lecia Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Opolskiego”, Brzeg, Zamek Piastów Śląskich, 10-11 maja 2016 r., w posiadaniu autora.

¹¹ Karta zgłoszeniowa dr. Artura Lisa na XII Colloquium Prawno-Historyczne „Edukacja prawnicza – od Bejrutu do Bolonii. Konferencja z okazji 10-lecia Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Opolskiego”, Brzeg, Zamek Piastów Śląskich, 10-11 maja 2016 r., w posiadaniu autora.

sama konferencja była zorganizowana sprawnie, ku zadowoleniu występujących ze swymi przedłożeniami naukowców, jak i publiczności. Należy oczekiwać, iż niebawem materiały z konferencji zostaną opublikowane i w ten sposób wprowadzone do krajowego obiegu naukowego.